

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وحی در قرآن کریم

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ - إِنَّهُ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ

از روی هوا و هوس سخن نمی گوید، منطوقش جز وحی که [به سواش]
فرستاده می شود نیست.

نجم ۴۳

- معنای واژه وحی
- اقسام وحی در قرآن - ۹ مورد
- اقسام وحی تشریحی و نبوی - ۳ مورد

معنای واژه وحی

ابن منظور در لسان العرب می گوید:

« **الوحي الاشارة والكتابة والالهام والكلام الخفي و كل ما ألقىته الي غيرك، و وحى اليه و أوحى: كَلِمَةً بَكلام يخفيه من غيره»**

وحی به معنای اشاره کردن، نوشتن و رساله، الهام و کلام پنهانی و هر چیزی است که به دیگران القا شود. وحی الیه و أوحی: یعنی سخنش با او به گونه ای بود که از دیگران پنهان می داشت.

معنای مشترک بین همه این معانی: اعلام و تفهیم سریع و نهانی

معنای اصطلاحی «وحی»: ارتباطی معنوی است که برای پیامبران الهی، جهت دریافت پیام آسمانی از راه اتصال به غیب برقرار می شود.

نکته: کلمه «وحی» و مشتقات آن حدود ۷۶ بار در قرآن تکرار شده است که به صورتهای مختلف ماضی، مضارع و مصدر استعمال گردیده است.

اقسام وحی در قرآن

- ۱- اشاره سریع و مخفی (حضرت زکریا علیه السلام)
- ۲- الهام قلبی و روحانی به انسان (مادر حضرت موسی علیه السلام)
- ۳- الهام روحانی به فرشتگان (نقش فرشتگان در جنگ بدر)
- ۴- القائنات و وسوسه های شیطانی: دشمنان پیامبران / دوستان شیاطین
- ۵- الهام روحانی به جمادات - (اخبار زمین)
- ۶- الهام و هدایت غریزی حیوانات (زنبور عسل)
- ۷- تقدیر و تدبیر عالم هستی (هدایت تکوینی نظام آفرینش)
- ۸- وحی تسدید و تأییدی (توفیق انجام کارهای نیک و ایصال به مطلوب و مقصود)
- ۹- وحی تشریحی و رسالی

اقسام وحی در قرآن

۱- اشاره سریع و مخفی (حضرت زکریا علیه السلام)

فَخَرَجَ عَلَيَّ قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ أَن
سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا

پس [به دنبال ناتوانی اش از سخن گفتن،] از محل عبادت [خود] به سوی قومش درآمد و به آنان اشاره کرد: صبح و شام [خدا را] تسبیح گویند [خدایی که از هر عیب و نقصی منزّه است]

اقسام وحی در قرآن - ادامه...

نمونه ۱ - مادر حضرت
موسی علیه السلام

۲ - الهام قلبی و
روحانی به انسان
(دو نمونه)

نمونه ۲ - حواریون حضرت
عیسی علیه السلام

اقسام وحی در قرآن - ادامه...

۲- الهام قلبی و روحانی به انسان: نمونه ۱ (مادر حضرت موسی علیه السلام)

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّ مُوسَىٰ أَنْ أَرْضِعِيهِ فَإِذَا خِفَتْ
عَلَيْهِ فَأَلْقِيهِ فِي الْيَمِّ وَلَا تَخَافِي وَلَا تَحْزَنِي إِنَّا
رَادُّوهُ إِلَيْكَ وَجَاعِلُوهُ مِنَ الْمُرْسَلِينَ

به مادر موسی وحی کردیم که: به او شیر بده! و چون [از ستم فرعونیان] بر او بررسی به دریایش انداز! و [از غرق شدنش] نترس!
و [از فراقش] محزون مشو! که ما حتماً او را به تو بازمی گردانیم و از رسولان قرارش می دهیم.

اقسام وحی در قرآن - ادامه...

۲- الهام قلبی و روحانی به انسان: نمونه ۲ (حواریون حضرت عیسی (ع))

وَإِذْ أُوحِيَٰٓتُ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي
وَبِرَسُولِي قَالُوا آمَنَّا وَاشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

و زمانی که به حواریون الهام کردم که: به من و فرستاده من ایمان آورید، گفتند: ایمان آوردیم، گواه باش که ما تسلیم
[خداوند] هستیم

اقسام وحی در قرآن - ادامه...

۳- الهام روحانی به فرشتگان (نقش فرشتگان در جنگ بدر)

إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبَّتُوا الَّذِينَ
آمَنُوا سَأَلَتْنِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَأَضْرِبُوا
فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَأَضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ

[به یاد آر] زمانی که پروردگارت به فرشتگان وحی کرد که من [در این عرصه] پشتیبان شمایم، پس مؤمنان را [از نظر روحیه،] استواری و ثبات دهید! [و از سوی من به ارتش اسلام پیغام دهید که] به زودی در دل کافران ترسی [روحیه شکن] می اندازم، پس [ای فرشتگان!] سرهایشان را در هم کوبید، و همه انگشتانشان را قطع کنید!

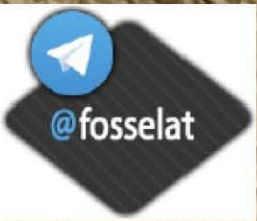

الف: دشمنان پیامبران

۴- القائنات و وسوسه های شیطانی

ب: دوستان شیاطین

اقسام وحی در قرآن - ادامه...

۴- القائنات و وسوسه های شیطانی - الف: دشمنان پیامبران

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرَهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ

این گونه برای هر پیامبری دشمنانی از شیاطین انس و جن قرار دادیم که برای فریب [مردم] همواره گفتاری باطل و به ظاهر آراسته به یکدیگر القا می کنند، و اگر پروردگارت می خواست چنین نمی کردند، پس آنان و آنچه را به دروغ به هم می بافند رها کن!

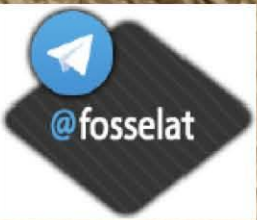

اقسام وحی در قرآن - ادامه...

۴- القائنات و وسوسه های شیطانی - ب: دوستان شیاطین

وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ
لَيُوحُونَ إِلَيْكُمْ لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ

از ذبیحه ای که نام خدا را بر آن نبرده اند نخورید! مسلماً خوردن آن گناه و نافرمانی از دستور خداست، شیاطین [شبهات گمراه کننده ای را بر ضد احکام حق] به دوستانشان القا می کنند تا با شما [درباره آن احکام] گفت و گوی نادرست و بی دلیل کنند، اگر از آنان پیروی کنید قطعاً شما هم مشرک خواهید بود

اقسام وحی در قرآن - ادامه...

۵- الهام روحانی به جمادات - (اخبار زمین)

وَقَالَ الْإِنْسَانُ مَا لَهَا - يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا -
بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحِي لَهَا

انسان بگوید: زمین را چه شده است؟ آن روز زمین اخبارش را می گوید. زیرا پروردگارت به او وحی کرده است.

اقسام وحی در قرآن - ادامه...

۶- الهام و هدایت غریزی حیوانات (زنبور عسل)

وَأَوْحِي رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنْ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا
وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ

پروردگارت به زنبور عسل الهام کرد که: از کوه ها و درختان و آنچه [از داربست ها] که می افرازند [برای خود] خانه هایی بساز

اقسام وحی در قرآن - ادامه...

۷- تقدیر و تدبیر عالم هستی (هدایت تکوینی نظام آفرینش)

فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ وَأَوْحَىٰ فِي كُلِّ سَمَاءٍ
أَمْرَهَا زَيْنًا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَحِفْظًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ
الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ

پس آن‌ها را در دو دوره به صورت هفت آسمان به انجام رسانید، و به هر آسمانی نظام مربوط به آن را وحی کرد، و نزدیک‌ترین آسمان [به زمین] را با چراغ‌هایی [چون ستارگان] آراستیم، و [از هر نوع آسیبی] محفوظ داشتیم، این [نظام شگفت‌انگیز آفرینش] اندازه‌گیری خداوند توانای شکست‌ناپذیر و داناست

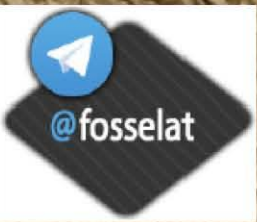

اقسام وحی در قرآن - ادامه...

۸- وحی تسدیدی و تأییدی (توفیق انجام کارهای نیک و ایصال به مطلوب و مقصود)

وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ
وَإِقَامَ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءَ الزَّكَاةِ وَكَانُوا لَنَا عَابِدِينَ

و آنان را پیشوایانی قرار دادیم که به فرمان ما [مردم را] هدایت می کردند، و انجام دادن کارهای نیک و برپاداشتن نماز، و پرداخت زکات را به آنان وحی کردیم، و آنان فقط مرا عبادت می کردند.

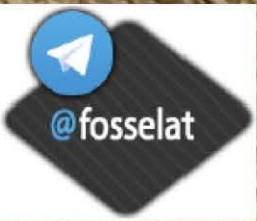

اقسام وحی در قرآن - ادامه...

۹- وحی تشریحی و رسالی - نمونه ۱

إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَىٰ نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا
إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَىٰ
وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا

ما به سوی تو وحی فرستادیم همان گونه که به نوح و پیامبران بعد از او وحی فرستادیم، و [نیز] به ابراهیم و اسماعیل و اسحاق و یعقوب و نوادگانشان [که دارای مقام نبوتند]، و عیسی و ایوب و یونس و هارون و سلیمان وحی کردیم، و به داود «زبور» بخشیدیم.

اقسام وحی در قرآن - ادامه...

۹- وحی تشریحی و رسالی - نمونه ۲

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرْيِ وَمَنْ حَوْلَهَا
وَتُنذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ فِيهِ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ

به این صورت [که می بینی] قرآنی شیوا و رسا به تو وحی کردیم تا [در این ابتدای کار، مردم] مکه و کسانی را که پیرامونش هستند هشدار دهی، و [آنان را] از روز اجتماع [همه انسان ها در صحرای محشر] که در [وقوع] آن هیچ تردیدی نیست بترسانی، [روزی که] گروهی در بهشتند و گروهی در آتش سوزان

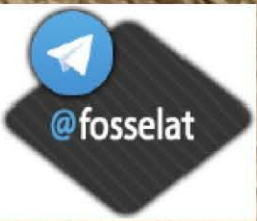
اقسام وحی رسالی (شاخه نبوت)

الف- وحی مستقیم: القای مستقیم وحی و بدون واسطه بر قلب پیامبر است.

ب- خلق صوت: با رسیدن وحی به گوش پیامبر به گونه ای که کسی جز او نشنود

ج- القای وحی به وسیله فرشته: جبرئیل (روح الامین) وحی را بر روان پیامبر فرود می آورد.

نکته: وحی قرآنی فقط از دو نوع الف و ج بوده است.

اقسام وحی تشریحی و نبوی

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ
حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بَأْذَنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ
عَلَىٰ حَكِيمٍ

شایسته هیچ بشری نیست که خداوند با او سخن گوید جز از راه وحی، یا از پشت حجاب، یا فرستادن فرشته، پس فرشته به اذن خداوند هرچه را خدا خواسته وحی می کند، همانا او بلندمرتبه و حکیم است.

اقسام وحی رسالی (شاخه نبوت)

الف - وحی مستقیم: القای مستقیم وحی و بدون واسطه بر قلب پیامبر است.

پیامبر (ص) فرمودند:
إِنَّ رُوحَ الْقُدُسِ يَنْفَثُ فِي رُوعِي: روح القدس در من می دمدم

التمهید فی علوم القرآن الکریم - معرفت

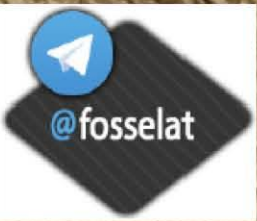
اقسام وحی رسالی (شاخه نبوت)

ب- خلق صوت (أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ): با رسیدن وحی به گوش پیامبر به گونه ای که کسی جز او نشنود.

نمونه ۱- وحی به موسی (ع) در کوه طور:

فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ مِنْ شَاطِئِ الْوَادِ الْأَيْمَنِ فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ
مِنَ الشَّجَرَةِ أَنْ يَا مُوسَى إِنِّي أَنَا اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

چون نزد آتش آمد، از راست آن وادی در آن قطعه [زمین] خجسته و پُرخیر، از درخت ندا آمد که: ای موسی! به راستی این منم خداوند، پروردگار جهانیان

اقسام وحی رسالی (شاخه نبوت)

ب- خلق صوت: با رسیدن وحی به گوش پیامبر به گونه ای که کسی جز او نشنود.

نمونه ۲- وحی به پیامبر (ص) در ليله المعراج

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ (۳) إِنَّ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ (۴) عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ (۵) ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ (۶) وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ (۷) ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ (۸) فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ (۹) فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ (۱۰) مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ (۱۱)

از روی هوا و هوس سخن نمی گوید «۳» متطقیش جز وحی که [به سویی] فرستاده می شود نیست «۴» [جبرئیل امین، آن فرشته] بسیار نیرومند به او آموخته است «۵» [همان که] دارای درایت و [عقلی کامل، و بر دریافت وحی و انجام مأموریت] مسلط است «۶» [همان که] در برترین افق عالم بالاست، [افق معنویت و پیشگاه حق] «۷» سپس [از آن افق برای ابلاغ وحی به پیامبر] نزدیک و نزدیک تر شد «۸» تا این که [فاصله اش با پیامبر به اندازه] دو کمان یا نزدیک تر گشت «۹» آن گاه [خداوند به وسیله فرشته خود] آنچه را می بایست به بنده اش وحی کرد «۱۰» آنچه را دل [پیامبر از حقایق الهی و فرشته وحی] دید اشتباه ندید «۱۱»

اقسام وحی رسالی (شاخه نبوت)

ج- القای وحی به وسیله فرشته: جبرئیل (روح الامین) وحی را بر روان پیامبر فرود می آورد.

نمونه ۱

وَكَذَلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا مَا كُنْتَ تَدْرِي مَا الْكِتَابُ وَلَا الْإِيمَانُ
وَلَكِن جَعَلْنَاهُ نُورًا نَّهْدِي بِهِ مَن نَّشَاءُ مِنْ عِبَادِنَا وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

آن گونه [که به پیامبران پیشین وحی کردیم به همان صورت]، روح [که قرآن حیات بخش است] را از امر خود به تو وحی کردیم، درحالی که [پیش از وحی] نمی دانستی قرآن و ایمان چیست؟ ولی قرآن را نوری قرار دادیم که هر کس از بندگانش را بخواهیم به وسیله آن هدایت می کنیم، تو یقیناً [مردم را] به راهی راست هدایت می کنی

اقسام وحی رسالی (شاخه نبوت)

ج- القای وحی به وسیله فرشته: جبرئیل (روح الامین) وحی را بر روان پیامبر فرود می آورد.

نمونه ۲

وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ - نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ

مسئلاً این [قرآن] فرستاده شده پروردگار جهانیان است. که روح الامین آن را نازل کرده است.

تحقیق و تدبیر: حجت الاسلام علی رجبی

صفحه آرایی: سید داود کاظمی